

Úkolem demokracie není dát lidu efektivní vládu

- CZ24 News | 11. dubna 2023

Základní úlohou parlamentní demokracie není dát lidem efektivní vládu, ale zabránit diktatuře a totalitě. Nehlídá-li systém, aby se mocichtivý vládce nedostal ke koncentrované moci, vždy se tak stane. To byly zkušenosti raného Říma nebo anglických šlechticů.

Trpká zkušenost s autokratickými vládami vedla duchovní otce dnešních demokracií k tomu, aby se snažili navrhnout systém, ve kterém nikdo nemá dostatek moci k neomezené vládě nad prostým lidem. Zdánlivou nevýhodou takového systému je, že všechno dlouho trvá a může dojít k patovým situacím.

Zrození práva veta

Jedním z prvních historicky doložených pokusů o omezení moci jednoho panovníka je ústava rané římské republiky z roku 509 před n.l., která zavedla právo veta, které v latině znamená „zakazují“.

Po vyhnání posledního římského monarchy vládli v zemi nově dva konzulové, z nichž každý měl právo veta na činy toho druhého. Bezesporu velmi nepraktický způsob vlády. Ale po zkušenostech s předchozím monarchou byl cíl zřejmý: rozdělit moc. Právo veta proti konzulům dostali i zástupci prostého plebejského lidu, kteří za jeho pomoci měli chránit plebejce před bezprávím a násilím panovníka.

Král se loudá

Všechny klíčové dokumenty dějin, které posunovaly lidstvo krok za krokem ke svobodné společnosti, řešily zejména omezení moci. Nikdo neriskoval svůj život, protože král rozhodoval pomalu nebo vůbec.

Angličtí šlechtici donutili krále Jana, aby v roce 1215 podepsal listinu „Magna Carta“. Do dnešní doby přežil v ústavním právu Anglie článek 39, známý pod jménem habeas corpus, který říká, že „žádný svobodný muž nebude zatčen nebo uvězněn“ bez řádného procesu. Tedy, že král nebude o své vůli posílat lidi za mříže.

Bill of Rights

Lidé neumírali v 17. století v anglické občanské válce proto, že se zastupitelé v parlamentu hádali a nedalo se to poslouchat. Chtěli omezit moc krále. Proto vznikla na základě idejí Johna Locka v roce 1689 listina známá jako „Bill of Rights“, která zásadním způsobem omezila možnost krále vládnout bez kontroly parlamentu a stala se spolu s Magna Carta klíčovým dokumentem anglického ústavního práva, které dodnes není kodifikováno v psané podobě.

Listina Bill of Rights sebrala králi možnost vybírat daně bez souhlasu parlamentu nebo jej zbavila takzvaného práva „Non obstante“, podle kterého mohl v určitých případech on sám prohlásit zákon za neplatný.

Všudypřítomný stát

Lidé mohou být pobouřeni pomalým chodem demokracie, která na rozdíl od diktátora nemůže

jednoduše bouchnout do stolu, ale jedním z důvodů, proč je to pobuřující, je masivní expanze státu do všech oblastí lidského života.

Francouzský ekonom Frédéric Bastiat by k tomu mohl říci: Kdyby se zákony omezovaly pouze na ochranu všech lidí, jejich svobod a jejich majetku, jak je pravděpodobné..., *že by lidem vadilo, že parlament není schopen se dohodnout na nových dotacích, regulacích nebo dalších inovativních přesunech majetku?* (pozn. autora: vyznačený text je fabulace)

Patová situace jako žádoucí stav

Populární soudce amerického Nejvyššího soudu Antonin Scalia obhajoval důslednou dělbu moci podle americké Ústavy takto:

„Projde to jednou komorou parlamentu, neprojde to jeho druhou komorou, někdy je druhá komora kontrolovaná opoziční stranou a pak je tady prezident, který to může vetovat. Lidé se na to dívají a říkají, že to je pat. Mluví o nefunkční vládě, protože se nemohou dohodnout.”

„Ale to je přesně způsob, jakým to má fungovat. Zakladatelé USA chtěli, aby jedna moc musela čelit moci druhé. Největší zlo, které nás sužuje, napsal Alexander Hamilton o rozdělení moci, je příliš mnoho zákonů, a proto není rozdělení moci zase tak špatná myšlenka. Tohle řekl na konci 18. století. Nevěděl nic o zbytečných zákonech.”

Kolik má stát pojistka?

Některé politické instituce jsou možná drahé, zbytečné a k ničemu. Ale stejně drahá, zbytečná a k ničemu je pojistka bytu proti požáru, pokud nehořelo. Pojištění proti riziku diktatury a totality není zadarmo. Dokonce je logické, že je relativně drahé, protože pravděpodobnost, že někdo bude chtít totalitně vládnout je výrazně vyšší než riziko, že vyhoří barák.

Zdroje:

- (1) [Veto](#)
- (2) [Non Obstante](#)
- (3) [Scalia](#)

AUTOR: D. Tolar

[ZDROJ](#)